Ako si zostaviť rodokmeň

Spoznajte históriu svojho rodu

2. doplnené vydanie

JURAJ SNOPEK
MAREK TETTINGER

IKAR

Ako si zostaviť rodokmeň

JURAJ SNOPEK
MAREK TETTINGER

Ako si zostaviť rodokmeň

Spoznajte históriu svojho rodu

2. doplnené vydanie

IKAR

Text © by Juraj Snopek, Marek Tettinger, 2017, 2026
Photos © by Juraj Snopek, Marek Tettinger, 2017, 2026
Slovak edition © by IKAR, a.s., 2026
Cover © by Adrián Macho, 2026
Design © by Zuzana Chmelová, 2017, 2026

ISBN 978-80-575-1044-4

Pamätajte, že ak ste sa rozhodli vybudovať rodokmeň, získate kľúč nielen k svojmu životu, ale aj k životom všetkých ľudí, ktorí sú vo vašom rodokmeni. Získate kľúč k obrovskej radosti a šťastiu, ale aj k smútku a poznaniu vecí, o ktorých by ste najradšej nevedeli. Ak teda pôjdete po stopách iných ľudí, pristupujte k tomu citlivo a opatrne.

(anonym)

Úvod

Prečo míňať peniaze
na pátranie po rodinnej histórii?
Choďte do politiky a vaši
oponenti to urobia za vás.

// Mark Twain

Chcete vedieť, kto boli vaši predkovia? Kde a ako žili a či vám nebodaj v žilách nekoluje modrá krv? Alebo len radi riešite rôzne záhady a máte chuť odhaliť nejaké skryté tajomstvo z minulosti vášho rodu? Odpoveď na tieto otázky fascinuje stále viac ľudí. Pokiaľ ste aj vy aspoň na jednu z týchto otázok odpovedali kladne, je správne, že v rukách držíte práve túto knihu.

Prečo túžime poznať svoju minulosť? Už v dávnych časoch ľudia chceli vedieť, odkiaľ prišli a aké je ich miesto v rodostrome. Cítili, že pominuteľnosť človeka prekonáva prepojenie s minulými a budúcimi generáciami. Aj v Biblii ťažko skúšanému Jóbovi odpovedá jeho priateľ Bildad: „Len sa opýtaj predošlého pokolenia a zisti si výsledky skúmania ich otcov, veď my sme tu len odvčera a nemáme poznanie, lebo naše dni na zemi sú len tieň."

Genealógia je osobná história. Pomáha nám napĺňať hlbokú potrebu pochopiť, kde bolo a kde je naše miesto vo svete okolo nás. Genealógia je preto viac ako len sumár pozbieraných informácií a jednoduchých rodinných nitiek prepojených v čase. Je to cesta mnohých životov a príbehov tkaných spolu od minulosti cez súčasnosť a až po budúcnosť.

Výsledky bádania v rodinnej histórii môžu byť užitočné aj pre lepšie poznanie dejín v širšom kontexte. Hoci sa nedá automaticky očakávať, že by naši predkovia významne ovplyvnili dejiny Slovenska či Európy, isté je, že do života našich predkov zasahovalo pomyselné koleso dejín pravidelne. Či už išlo o vojenské konflikty, epidémie rôznych chorôb, ktoré často drancovali populáciu na kontinente, alebo vedecké a technické objavy a vynálezy, ktoré ich život menili zásadným spôsobom.

Pri hľadaní odpovedí na otázky z úvodu sa môžete zveriť do rúk skúsených genealógov, alebo sa pustiť do pátrania na vlastnú päsť. Tým, ktorí sa rozhodnú pre druhú možnosť, má pomôcť práve táto publikácia. Verte, že vlastné bádanie a nájdenie odpovedí prináša množstvo vzrušujúcich momentov a je aj šetrnejšie k vašej peňaženke. Na tomto mieste vás však musíme varovať – bádanie v rodinnej histórii je návykové. Ak mu človek podľahne, venuje mu desiatky a stovky hodín a je to záľuba na celý život. Ak sa to stane aj vám, nevravte, že sme vás nevarovali!

Na začiatku takéhoto pátrania býva často nenápadná spomienka na dávneho predka pri rodinnom stretnutí, debata o tom, kto je osoba na starej čiernobielej fotografii, alebo zažltnutý kus papiera, na ktorom v texte v nezrozumiteľnom jazyku zachytíte len svoje priezvisko.

Takto sme začínali aj my približne pred dvadsiatimi rokmi, učili sme sa na vlastných chybách. Po niekoľkých rokoch sme sa rozhodli rozbehnúť internetovú stránku www.geni.sk, kde sme publikovali výsledky nášho bádania, ale hlavne množstvo článkov s tipmi a návodmi pre začínajúcich a pokročilých nadšencov genealógie. V diskusiách s mnohými z nich sme zistili, že veľa ľudí, ktorí sa pokúšajú zistiť viac o rodinnej histórii, začína opakovaným skúmaním toho, čo už urobili iní pred nimi. Bádanie bez potrebných znalostí a zručností jednoducho je pre mnohých tvrdým orieškom. Ak sa teda chystáte na výskum rodinnej histórie, urobte všetko pre to, aby ste postupovali správne už od začiatku. Táto kniha obsahuje všetky dôležité informácie, ktoré vám v tomto výskume môžu pomôcť. Zhrnuli sme v nej poznatky, ktoré človek získa len stovkami hodín strávenými v archívoch pri štúdiu mnohých historických dokumentov a pri riešení na prvý pohľad neriešiteľných záhad.

Sprievodca, ktorého držíte v rukách, obsahuje teoretickú časť, ale aj praktické rady, varovania pred rôznymi nástrahami, ktoré na vás počas bádania čakajú, a v neposlednom rade aj tipy na užitočné stránky, internetové databázy a kontakty na kamenné archívy. V ére digitalizácie a internetu je pátranie po predkoch oveľa ľahšie. Internet ponúka množstvo zaujímavých možností, či už sú to zdigitalizované staré matriky, alebo špecializované sociálne siete zamerané na poskytovanie genealogických informácií. Stále je však veľmi naivné myslieť si, že na internete nájdeme spracovaný náš rodokmeň (bez toho, aby ho už nespracoval niekto z našej rodiny). Prečo? Hoci technika za posledné roky neuveriteľne pokročila, problémy s prepisom a prekladom dát zo starých matrík (boli písané najmä po latinsky, ale aj po maďarsky a nemecky) a odhalenie prípadných chýb, ktoré vznikli pri zápisoch, je nad sily počítačov. V tejto oblasti nad nimi stále víťazí ľudský um.

Kniha, ktorú máte pred sebou, neašpiruje na zaradenie medzi odbornú literatúru. Jej cieľom je čo najjednoduchšie sprístupniť poznatky o tom,

ako pátrať po svojich predkoch. Je určená najmä amatérskym záujemcom o rodinnú históriu. Slovo amatér však v tomto kontexte nemá pejoratívny nádych. Práve naopak, ak sa vrátime ku koreňom tohto slova, zistíme, že slovo amatér je odvodené z francúzskeho *amateur*, ktoré má základ v latinskom *amator*. V oboch jazykoch toto slovo znamená „milovník", teda človek, ktorý vykonáva určitú činnosť z lásky, s nadšením, jednoducho pre radosť. Pátranie po predkoch je krásne aj preto, že prináša radosť a prekvapenia. Nikdy neviete, kde narazíte na zaujímavú stopu. A nikdy neviete, či vás tá stopa niekam dovedie.

Krásne pátranie!

Poďakovanie

Chceme sa poďakovať najmä našim blízkym, ktorí s nami mali trpezlivosť a boli nám oporou počas dlhých mesiacov intenzívnych prác na tejto publikácii. Úprimná vďaka patrí aj našim priateľom z Genealogického inštitútu Slovenska, ktorí svojimi postrehmi a pripomienkami pomohli tejto knihe na svet, a to Patrikovi Zakarovskému a Andrejovi Zajaczkowskému a Marekovi Morvaiovi za fotografie a pomoc pri digitalizácii fotografií. Osobitne ďakujeme za cenné odborné pripomienky recenzentovi Mgr. Petrovi Brindzovi, PhD., riaditeľovi Štátneho archívu v Trenčíne.

Trochu teórie na začiatok

Ak nechcete byť zabudnutý,
hneď ako budete mŕtvy a zhnitý,
tak buď napíšte veci, ktoré
stoja za čítanie, alebo urobte
veci, ktoré stoja za zapísanie.

// Benjamin Franklin

Už v dávnej minulosti existovalo medzi ľuďmi povedomie o genetickom odovzdávaní informácií medzi generáciami, keď sa hovorilo o pokrvnom pute či zväzku. Genetická spriaznenosť dávala už pred tisícročiami konkrétnym osobám legitimitu vládnuť krajinám či aspoň dediť majetok. Legendárnym dielom, ktoré spracúva prehľad generácií idúcich za sebou, je *Biblia. Nový zákon* v Evanjeliu podľa Matúša sa začína rodokmeňom od Abraháma po Ježiša: „Kniha rodu Ježiša Krista, syna Dávidovho, syna Abrahámovho. Abrahám splodil Izáka; Izák splodil Jákoba; Jákob splodil Júdu a jeho bratov… Matan splodil Jákoba, Jákob splodil Jozefa, muža Márie, z ktorej sa narodil Ježiš, zvaný Kristus."

Evanjelium podľa Lukáša zasa spracúva rodokmeň od Ježiša po Adama: „Keď Ježiš začal účinkovať, mal asi tridsať rokov. Nazdávali sa, že je synom Jozefa. Jeho predkami boli Heli, Matat, Lévi… Enos, Set, Adam. Ten bol od Boha."

Krásne spracovaný rodokmeň majú grécki bohovia. V epose Ílias, ktorého autorstvo sa pripisuje Homérovi, či pre našincov v známejších Starých gréckych bájach a povestiach nachádzame úžasne prepracovaný rodokmeň gréckych bohov a kráľov, pričom králi často odvodzovali svoj pôvod od bohov.

V stredoveku si panovníci, ale aj šľachta dávali spracovať rodokmene, aby zvýraznili svoju legitimitu vládnuť, prípadne sa len dopracovali k slávnemu predkovi. Nemusíme si robiť ilúzie, že košaté rodokmene panovníckych rodov občas vznikali v duchu hesla „účel svätí prostriedky". Bolo takpovediac povinnosťou príslušníkov lepšej spoločnosti mať medzi predkami slávne

osobnosti. A ak nijaká skutočná nebola? Žiadny problém, stačilo ju vymyslieť. Výnimkou nebolo ani to, ak sa rodokmeň začínal doslova od biblického Adama, odborne sa to nazýva mýtické genealógie. Viacero takýchto prípadov máme aj u nás na Slovensku. Pavol Esterházi z Galanty (1635 – 1713), ktorý bol palatínom Uhorského kráľovstva a cisársko-kráľovským poľným maršalom, okrem množstva iných aktivít založil obrazovú galériu svojich predkov, ktorá sa postupne rozrástla na takmer 400 portrétov skutočných či mýtických predkov dynastie Esterháziovcov. Na tom by nebolo nič čudné, keby medzi nimi neboli napríklad kráľ Hunov Atila, Noe či spomínaný Adam. A aby to nebolo málo, medzi tzv. legendárnymi predkami nechýba Vlad Tepes III., ktorý mal spisovateľovi Bramovi Stokerovi slúžiť ako predloha pre román o grófovi Draculovi.

V 17. až 19. storočí bol doklad o šľachtických predkoch v podobe tzv. próby s presne stanoveným počtom šľachtických predkov často nevyhnutnosťou, ak chcel človek získať pozíciu v armáde, štátnej správe alebo v záslužných rádoch. Cisárovná Mária Terézia pre takéto prípady dokonca vydala nariadenie, ako má rodokmeň vyzerať a aké informácie musí obsahovať. A nešlo len o funkcie, v popredí boli najmä majetkové záujmy. Nezabúdajme, že byť šľachticom okrem iného znamenalo aj možnosť vyhnúť sa plateniu daní. A to už stálo za to.

Genealógia ako pojem

Samotná genealógia alebo rodopis je pomocná historická veda. Genealógia skúma vývoj rodov a vzťahy medzi rodovo príbuznými jednotlivcami. Ukazuje na rôzne biologické, historické či právne súvislosti a z nich vyplývajúce dôsledky. Aj preto je genealógia zároveň plná falzifikátov a fikcií, ako sme už naznačili. Neboli to však len rímski cisári a ich nasledovníci, ktorí si cez rodokmeň odvodzovali pôvod od samotných bohov. Aj dnes sa mnohí ľudia uchyľujú k podvrhom, aby si napríklad dokázali šľachtický pôvod. Pojem genealógia pochádza z gréckych slov *genos* (rod) a *logos* (veda). Všeobecne možno rozlíšiť genetickú a občiansku genealógiu. O popularitu štúdia rodinnej histórie sa v posledných rokoch postarali médiá. Či už to bola BBC, ktorá vytvorila globálny televízny hit *Kto si myslíš, že si?*, alebo Česká televízia s projektom *Tajemství rodu*. V oboch dokumentárnych sériách tvorcovia preskúmali rodinnú históriu jednej známej osobnosti.

Svoju úlohu v popularizácii genealógie zohral aj internet, ktorý sprístupnil mnohé archívne materiály širokej verejnosti a prostredníctvom rôznych genealogických služieb umožnil jej prudký rozvoj a zisťovanie údajov o predkoch.

Ak sa pripojíte k bádateľom, hoci aj na amatérskej úrovni, zistíte, prečo je genealógia taká populárna. Je totiž silno návyková. Čím ďalej do minulosti sa v pátraní dostanete, tým viac budete lipnúť na každom detaile z rodinnej histórie. Prestanú pre vás fungovať argumenty ako „cesta do archívu je drahá" či „aj tak tam asi nič dôležité nenájdem". Postupné nabaľovanie nových a nových zistení odhaľuje fascinujúce príbehy z minulosti rodiny. Stačí si urobiť len krátky historický exkurz za obdobie posledných vyše sto rokov a človek zistí, že naši predkovia prekonali dve svetové vojny, rozpad a vznik viacerých štátnych útvarov i politických zriadení, z ktorých niektoré presadzovali rozličné ideológie. Museli čeliť aj hospodárskym konjunktúram i krízam.

Genealógia je nielen o získavaní informácií týkajúcich sa rodu a jeho jednotlivých členov, ale aj o ich prezentovaní. Hlavným výstupom genealogického výskumu väčšinou býva rodinný strom, tzv. rodostrom. Hoci ide o záverečný výstup nášho snaženia, musíme si uvedomiť, že „pravdivý" je len do najbližšej matričnej udalosti niektorého z členov rodu. Rodinný strom je vhodné rozšíriť o samotnú rodinnú kroniku, ktorá je spravidla – okrem zachovaných príbehov zo života našich predkov – doplnená relevantnými informáciami v podobe snímok z nájdených záznamov, matrík, kroník a ďalších zdrojov, ktoré bádateľ použil. V textovej časti sú uvedené čo najpodrobnejšie informácie o živote členov rodu, ale aj historický kontext kľúčových udalostí v histórii rodu vo svetle dejinných udalostí regiónu, krajiny či celého kontinentu. Netreba zabudnúť, že všetky relevantné informácie tu musia byť uvedené vrátane zdroja či pôvodu.

Vymedzenie genealogických pojmov

- **PROBANT (VÝCHODISKOVÁ OSOBA)**

Probant je osoba, od ktorej vychádza genealogický výskum. Najčastejšie je tento človek v genealogických schémach skúmajúcich priamych predkov označovaný ako „ja" (lat. *ego*). Probantom však môže byť aj osoba stojaca na počiatku rodokmeňa (rozrodu), teda najvzdialenejší predok, od ktorého si jedinci odvodzujú pôvod.

- **ASCENDENTI, DESCENDENTI**

Ascendenti predstavujú osoby pokrvne spriaznené vo vzostupnej línii, teda priamych predkov probanta (rodičia, starí rodičia, prastarí rodičia atď.). Naopak, descendenti sú potomkovia v priamej zostupnej línii (deti, vnuci, pravnuci atď.).

• PRÍBUZENSTVO NA ZÁKLADE KRVI (LAT. *CONSANGUINITAS*) A PRÁVA (LAT. *AFINITA*)

Príbuzenstvo možno definovať ako vzťah medzi osobami založený na pokrvných väzbách a z nich plynúcich ďalších právnych vzťahoch. Pokrvenstvo je pomer prirodzený, pretože jedna osoba pochádza priamo od druhej, po latinsky sa označuje ako *consanguinitas*. V rámci pokrvenstva rozlišujeme líniu priamu (napr. otec – syn), po latinsky označovanú *linea recta*, a bočnú líniu založenú na spoločnom pôvode od jedného predka (napr. súrodenci, strýkovia a pod.), odborne definovanú ako *linea obligua* alebo *transversa*.

Do okruhu príbuzenstva rátame aj osoby, s ktorými netvoríme priame pokrvné vzťahy, ale našimi príbuznými sú na základe toho, že iné dve osoby v takom vzťahu sú. Ide o tzv. právne príbuzenstvo (švagrovia, švagriné, svokrovci, strýkovia a tety manželky, nevesta, zať, svatovci a pod.). Pre takýto druh príbuzenstva je v genealógii vžitý termín „švagrovstvo", latinsky *afinitas*.

Do okruhu právneho príbuzenstva patrí aj tzv. zákonné príbuzenstvo, ktoré poznáme aj pod pojmom adopcia. Adopcie poznali aj naši predkovia a tento inštitút sa využíval najmä pri neexistencii legitímneho potomka, na ktorého by mohol zákonne prejsť predovšetkým majetok a hodnosti. Asi najznámejším príkladom je tzv. dynastia adoptívnych cisárov v starovekom Ríme, kde si cisár vyberal svojho nástupcu, ktorého neskôr adoptoval.

Na území niekdajšieho Uhorska sa stupeň príbuzenstva rátal podľa kánonického cirkevného práva. Pri bočných príbuzných sa stupeň príbuznosti určoval podľa počtu pokolení od spoločného predka (po jeho odrátaní), a tak bol medzi súrodencami 1. stupeň príbuzenstva, medzi matkou a dcérou 2. stupeň príbuzenstva.

Okrem kánonického počítania existovalo (a existuje) tzv. civilné (rímske) počítanie, ktoré sa určuje počtom pôrodov medzi príbuznými. Pri súrodencoch tak stupeň príbuzenstva bol 2, keďže narodeniu jedného súrodenca predchádzalo narodenie predošlého súrodenca. Ako sme však uviedli, v Uhorsku sa uplatňovalo kánonické cirkevné právo. Oba spôsoby počítania si môžete názorne pozrieť na priloženom grafe.

Pri uzatváraní manželstiev medzi príbuznými bol v niektorých prípadoch potrebný dišpenz, teda oslobodenie od právnej prekážky, ktorou mohlo byť príbuzenstvo do určitého stupňa. Dišpenz v druhom stupni pokrvného príbuzenstva bol oprávnený udeliť iba pápež, v treťom a štvrtom stupni biskup. V prvom stupni príbuzenstva nebol dišpenz možný.

• STRATA PREDKOV

Médiá pred časom priniesli príbeh muža, ktorý sa pátraním po svojom rode dostal až k anglickému kráľovi Egbertovi, ktorý bol v roku 827 vymenovaný

za panovníka celého Anglicka, a prostredníctvom tohto údajného predka došlo k jeho prepojeniu na všetky kráľovské dvory po celej Európe.

Pre médiá to bola na pár dní mediálna bomba, no na druhej strane: bolo to niečo výnimočné? Teoreticky takmer každý dokáže to isté. Neveríte?

Matematika je jednoduchá. Všetci máme po dvoch rodičoch, štyroch starých rodičov, osem prastarých rodičov atď. Matematicky zdatnejším čitateľom môže pomôcť vzorec **An = 2(n – 1), v ktorom n predstavuje číslo generácie, pričom probant je prvá generácia.** Ak si chcete spočítať všetkých svojich predkov, stačí vám vytiahnuť kalkulačku a vyrátať si, koľko generácií chcete. To by malo ísť ľahko. Alebo nie?

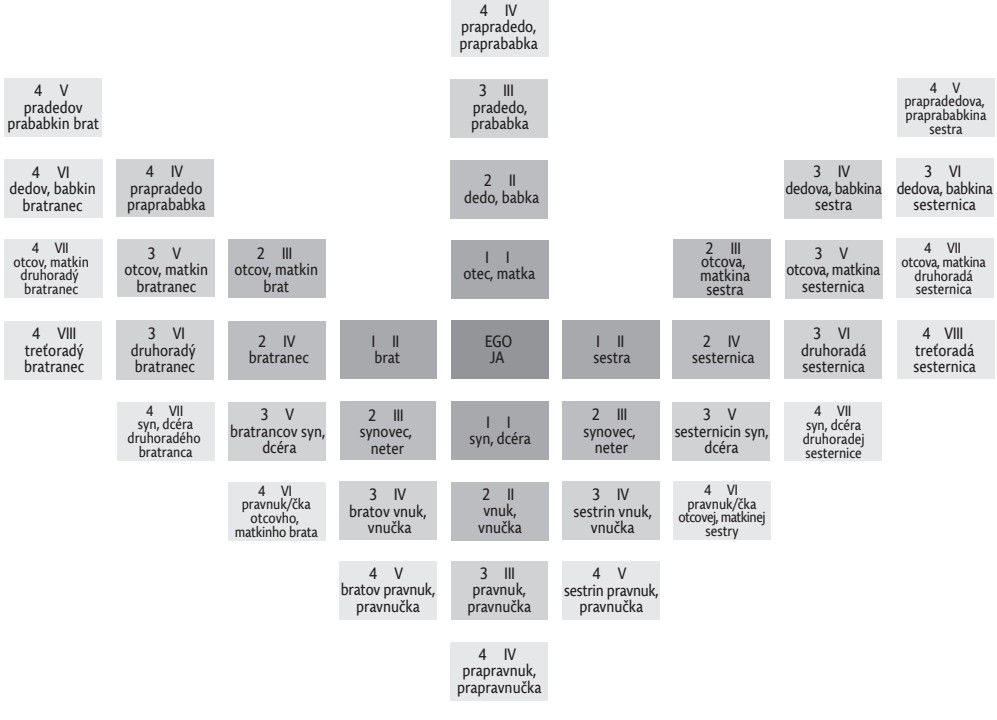
Tu je jednoduchá tabuľka, ktorá vám ukáže počet predkov (celkový, aj na jednu generáciu), pričom počíta s priemerom 25 rokov na jednu generáciu:

Číslo generácie	Približné roky	Predkovia v tejto generácii	Celkový počet predkov
1	25	2	2
2	50	4	6
3	75	8	14
4	100	16	30
38	950	274 877 906 944	549 755 813 886
39	975	549 755 813 888	549 755 813 886
40	1000	1 099 511 627 776	1 099 511 627 774

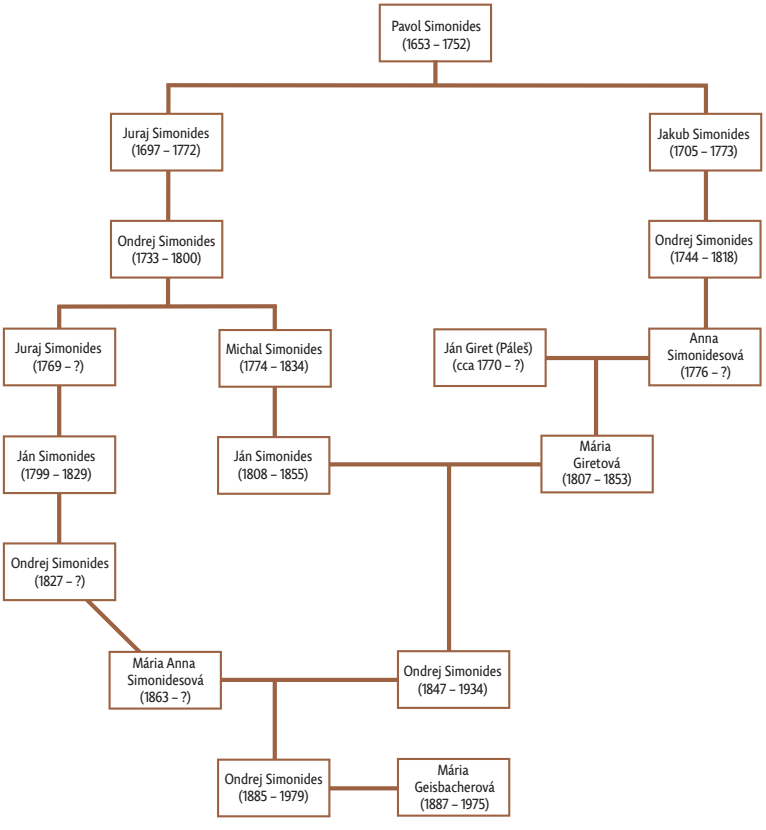
Ako vidíte, za posledných tisíc rokov máte niečo vyše dvoch triliónov predkov. Toto gigantické číslo má iba jeden háčik: výrazne prevyšuje celkový počet ľudí, ktorí kedy žili na Zemi! V skutočnosti v našom rodokmeni mnoho teoreticky možných príbuzných strácame cez tzv. inbríding – uzatváranie manželstiev medzi geneticky príbuznými partnermi (príbuzenské kríženie). Dochádza teda k strate predkov, ktorej hovoríme implex. Pri úbytku predkov sa niektoré osoby objavujú v rôznych generáciách. Neexistujú žiadne výnimky. Matematika jednoducho nepustí – pri pátraní v rodinnej histórii skôr či neskôr narazíme na fakt, že napríklad niektorí z prastarých rodičov z rôznych vetiev rodiny mali v minulosti spoločných predkov. Čím menšia populácia v danej oblasti žila (a čím menší okruh kandidátov na partnerov mali naši predkovia), tým je šanca na stratu predkov vyššia. Pri panovníckych rodoch nebol ani tak problém s nedostatkom kandidátov na sobáš, ale skôr tu hrali úlohu politické a mocenské záujmy, a tak často dochádzalo k cieleným sobášom príbuzných. Podľa uvedenej tabuľky by sme v desiatej generácii mali mať 256 osôb. Zo známych rodových vývodov niektorých panovníkov však zistíme, že Mária Terézia ich mala 113, následník trónu František Ferdinand 101 a španielsky kráľ Alfonz XIII. len 51.

Vráťme sa teda k pôvodnej otázke: Aká je šanca, že máte pri dvoch triliónoch predkov kráľovských predkov? Asi 99,99-percentná. A ak si vezmeme, že sme všetci potomkami Adama a Evy, šanca, že každý z nás mal medzi predkami kráľa, sa rovná sto percentám. Toľko teória. Prakticky sa väčšina z nás dopátra len k predkom, ktorí nemali absolútne žiadny majetok, nieto ešte kráľovský titul.

Afinita alebo švagrovstvo sa dišpenzovalo v 1. až 4. stupni. Zvyčajne sú takéto dišpenzy zapísané v poznámke o sobáši v podobe „Cum dispensatione 3. et 4. consanguinitatis (afinitatis) gradu". No nájdu sa aj prípady, keď si tento príbuzenský vzťah zapisujúci farár nakreslil. Takýto príklad nájdeme napríklad v sobášnej matrike Dlhého Poľa z r. 1897, týka sa posledného riadka na stránke, kde je zapísaný sobáš Jozefa Škorčíka, syna Imricha a Anny Jančiovej-Vojvodovej, s Júliou Tarabčíkovou-Mirákovou, dcérou Ondreja a Barbory Raždíkovej. V poznámke je zápis o udelení dišpenzu 3. a 4. stupňa pokrvného príbuzenstva.

Tabuľka počítania príbuzenských stupňov.
Arabské číslice predstavujú stupne podľa kánonického práva.
Rímske číslice predstavujú stupne podľa rímskeho práva.

↑ *Strata predkov na príklade šoltýskej rodiny Simonidesovcov z Brieštia, v danom prípade až dvojnásobná: prvýkrát spoločný predok Ondrej Simonides (1733 – 1800), druhýkrát spoločný predok Pavol Simonides (1653 – 1752).*

→ *Výrez z uvedeného sobášneho záznamu so zaznačením pokrvného príbuzenstva v 3. a 4. stupni medzi mladomanželmi.*

↓ *Matričný záznam o sobáši dišpenzovaného v 3. a 4. stupni pokrvného príbuzenstva s nákresom stupňov.*

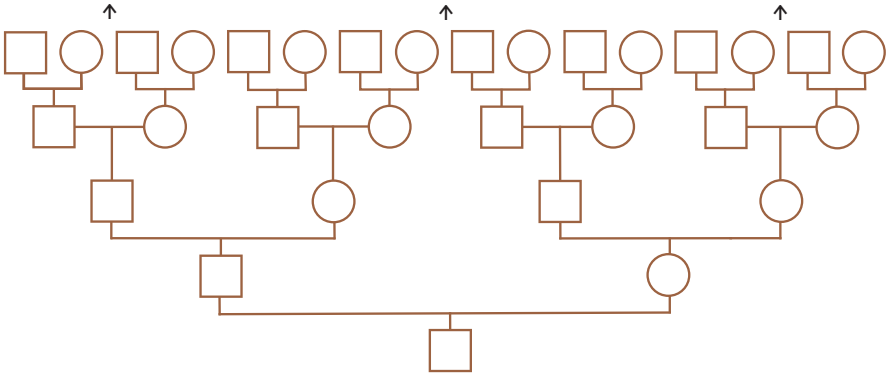
• GENERÁCIA

Týmto slovom označujeme pokrvne zviazané osoby žijúce približne v rovnakom časovom období. V užšom zmysle v genealógii považujeme za generáciu všetky osoby v rovnakej vzdialenosti od probanta.

• RODOVÝ VÝVOD

Vývod predstavuje súpis alebo grafické znázornenie všetkých priamych predkov jedinca, a to v mužskej i ženskej línii. Zaznamenáva všetky manželské páry, ktoré sa postupne generáciu po generácii podieľali na splodení skúmanej osoby. Keďže vývod zachytáva rodičovské dvojice, rastie počet osôb v jednotlivých pokoleniach geometrickým radom (pyramídovito rastúci počet). V minulosti sa vývody často spracúvali pre členov šľachtických rodín aj preto, že na obsadenie niektorých hodností či na prijatie do niektorých rytierskych rádov musel žiadateľ preukázať určitý počet šľachtických predkov.

V bádaní sa môžeme obmedziť len na osoby patriace do priamej mužskej línie (syn – otec – starý otec až po zakladateľa rodu). V tom prípade hovoríme o tzv. agnátskom vývode, v ktorom sa sleduje len priama línia predkov po meči s rovnakým priezviskom.

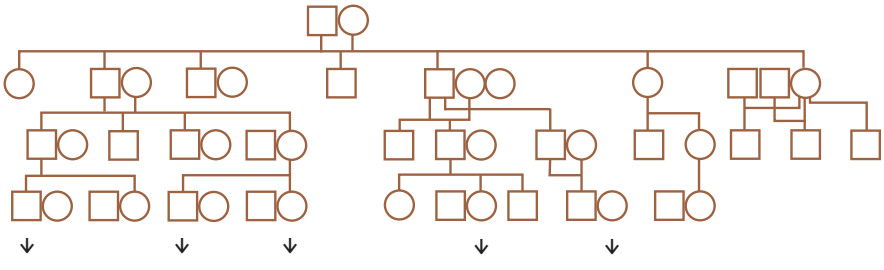
Schematické znázornenie 5-generačného rodového vývodu (vývod zo 16 predkov).

• ROZROD

Rozrod predstavuje najkompletnejší súpis potomkov pochádzajúcich od jedného predka alebo manželského páru, ktorý prechádza od minulosti k dnešku. Pri rozrode je kľúčová pokrvná príbuznosť, preto zaznamenáva všetkých mužských aj ženských potomkov (tzv. descendentes) rodičovského páru, ich rodín vrátane nemanželských detí a ich potomkov. Do rozrodu teda nepatria adoptované deti a ich potomkovia.

Pretože je nutné pátrať po veľkom množstve osôb s rozličnými priezviskami, ktoré sa väčšinou v priebehu niekoľkých desaťročí rozptýlia do rôznych lokalít, je tento typ genealogického výskumu považovaný za najnáročnejší a najkomplikovanejší. Musíme si totiž uvedomiť, koľko detí mali naši predkovia. Dnešné počty, keď v rodine zväčša nenájdete viac ako dve-tri deti, by boli ešte pred 100 či 200 rokmi na smiech. Nebolo výnimkou, že v rodine mali 10 – 15 potomkov, čo bolo, samozrejme, spôsobené vysokou mierou úmrtnosti detí, a dospelosti sa dožil len zlomok z nich. Len pre zaujímavosť – ani 15 detí nemusí znamenať nič, pokiaľ máte najväčšiu rodinu na svete. V indickom štáte Mizorám žije pán Ziona Chana, ktorý má 39 manželiek a 94 detí.

Rozrod má širší rozsah než rodokmeň a má význam nielen z historického, ale aj genetického a demografického hľadiska (napr. voľba povolania, dedičnosť, dlhovekosť, choroby a pod.).

Schematické znázornenie rozrodu.

Ak sa pustíte do skladania rozrodu a podarí sa vám zozbierať niekoľko stoviek osôb, verte, že to nie je nič v porovnaní s najväčším a najrozsiahlejším rodokmeňom, aký bol doteraz vypracovaný. Ak si myslíte, že ide o rodokmeň niektorej z kráľovských dynastií v Európe, ste na omyle. Najväčší rodokmeň vypracovali v Číne a nepatrí nikomu inému než slávnemu filozofovi Konfuciovi.

Najslávnejší mysliteľ, politik aj štátnik a sociálny filozof Číny žil v rokoch 551 až 479 pred naším letopočtom. Jeho potomkov monitoruje Confucius Genealogy Compilation Committee. Za obdobie približne 2 500 rokov vypracovali rodokmeň, ktorý zachytáva viac ako 83 generácií a viac ako neuveriteľné dva milióny jednotlivcov. Rodokmeň priebežne vychádza v knižnej podobe.

Kto má záujem, môže obohatiť svoju knižnicu o 80 zväzkov – práve toľko malo zatiaľ posledné, piate vydanie z roku 2009. Do rodokmeňa pritom dlho neboli zaraďované ženy a potomkovia, ktorí nežili na území Číny. V poslednej revízii už dostalo šancu aj 34-tisíc potomkov žijúcich v Južnej Kórei a 40-tisíc

ľudí zo zámoria. Odborníci predpokladajú, že v rodokmeni nie sú zahrnutí všetci potomkovia Konfucia, keďže prepojenia na niektoré vetvy rodiny sa časom stratili. Predpokladá sa, že vo svete má dnes Konfucius tri milióny žijúcich potomkov, pričom dva a pol milióna ich žije v Číne.

• RODOKMEŇ

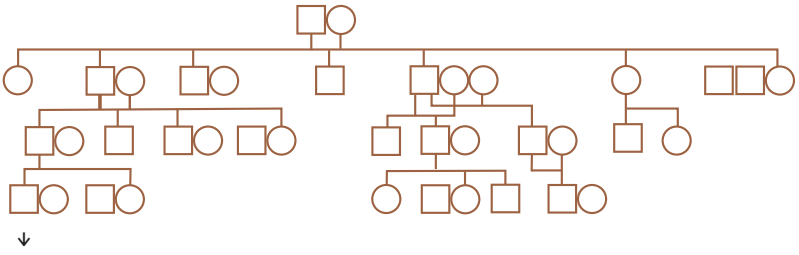
Rodokmeň je druhom rozrodu, ktorý zachytáva výlučne nositeľov rovnakého priezviska (rodového mena). V prípade potomkov nás zaujímajú len nositelia priezviska – dcéry teda v rodokmeňoch figurujú (aj s manželmi), ich potomkovia však už nie. Takáto forma genealogickej tabuľky zohľadňovala hlavne právny aspekt vzťahov medzi členmi rodokmeňa, preto rodokmene slúžili napríklad pri dokazovaní nástupníckych alebo majetkových práv.

Dnes termín rodokmeň zovšeobecnel a používame ho v podstate pre všetky druhy genealogických výstupov, hoci ide o označenie terminologicky nesprávne.

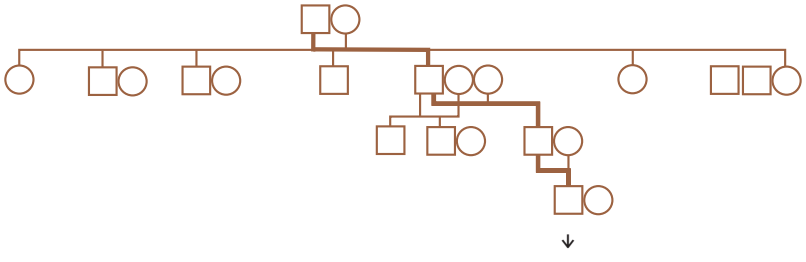
Ak sa dá povedať, že vonkajším znakom členov jedného rodu je spoločné priezvisko, vnútorným znakom je pokrvné príbuzenstvo po meči. Do rodokmeňa patria aj potomkovia nevydatých dcér, potomkovia mužov, ktorým bola povolená zmena priezviska, a potomkovia mužov, ktorí prijali sobášom priezvisko nevesty. Naopak, do rodokmeňa nezaraďujeme nemanželské deti synov, deti vydatých dcér (a to ani v prípade, ak rodina prijala nevestino priezvisko sobášom rodičov), adoptívne deti a nemanželské deti žien vydatých do rodu.

Keďže všetky osoby v rodokmeni sú nositeľmi rovnakého priezviska, osoby sa do rodokmeňa zapisujú len krstným menom (na rozdiel od rozrodu sa priezvisko uvádza len u zakladateľa rodu). Ak došlo k zmene priezviska, uvedie sa opäť len pri prvom nadobúdateľovi.

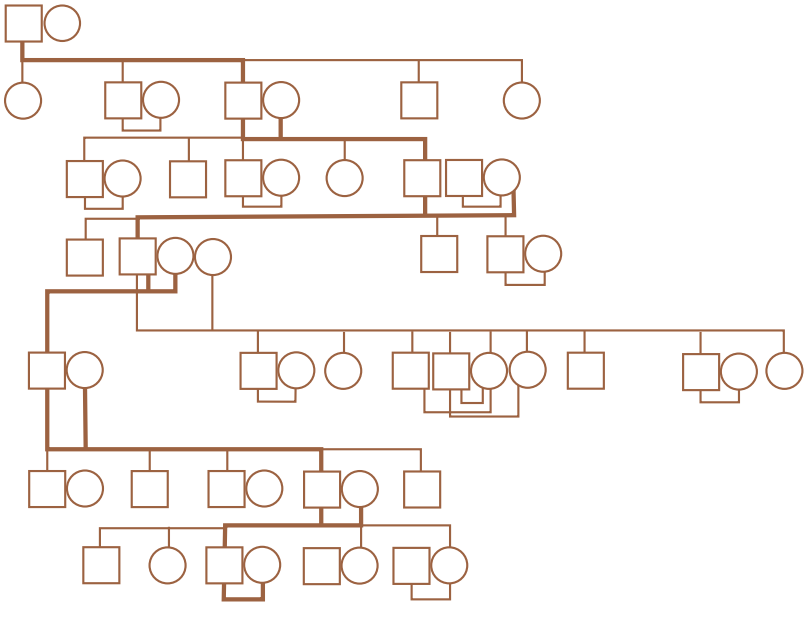
Ako je známe, počet predkov rastie geometrickým radom. Máme dvoch rodičov, štyroch starých rodičov, osem prastarých rodičov… Dá sa povedať, že podobne to funguje aj opačným smerom. Ak si zoberieme, že na reprodukciu jednej generácie potrebujeme približne 20 – 30 rokov (občas menej, občas viac), za ľudský život môže človek zažiť nie viac ako štyri-päť generácií. Ak je priemerný počet detí dve, dostaneme sa počas sto rokov života k číslu… To je vlastne jedno. Zrejme nik z nás sa nedopracuje k počtu potomkov, ktorých zanechala pani Rachel Krishevská z Izraela, ktorá v roku 2009 zomrela vo veku 99 rokov. Počet jej potomkov už v čase jej úmrtia prekročil číslo 1400! Ešte pred dovŕšením 19. narodenín sa vydala za svojho bratranca Yitzhaka. Manželia mali 11 detí – sedem synov a štyri dcéry. Deti dali svojej matke dohromady 150 vnúčat, ktorým sa narodila spolu viac ako tisícka pravnúčat. Do Racheliinej smrti sa počet prapravnúčat rozrástol o ďalšie stovky.

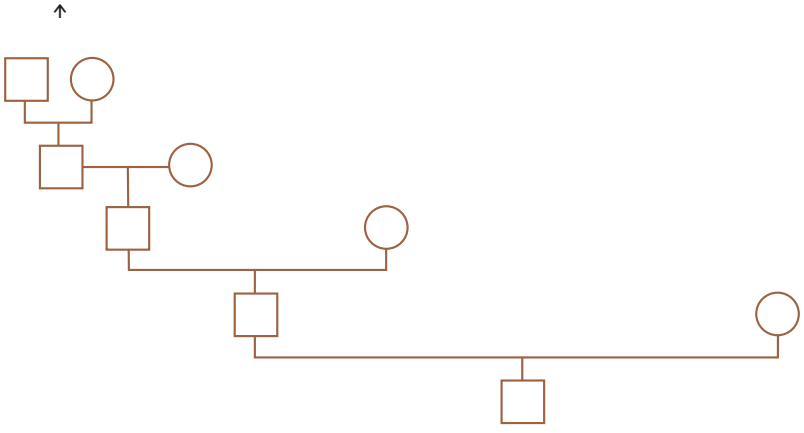
Schematické znázornenie rodokmeňa z predošlej schémy rozrodu.

Schematické znázornenie rodokmeňa otcovskej línie z predošlej schémy rozrodu.

Schematické znázornenie iného rodokmeňa otcovskej línie.

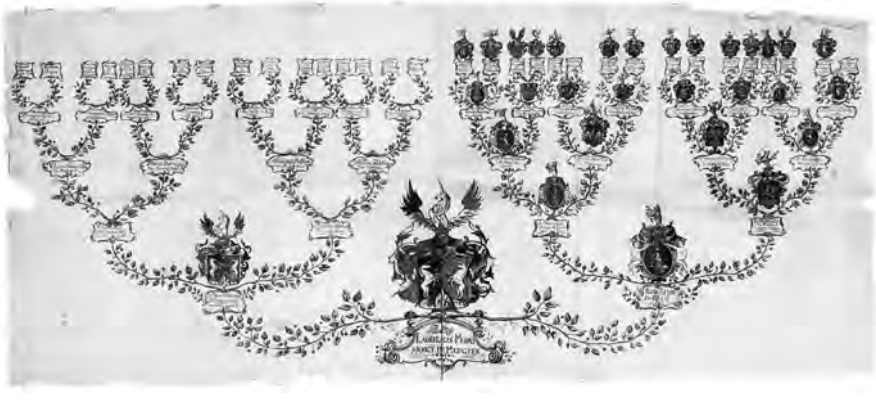

Schematické znázornenie rodového vývodu otcovskej línie – agnátskeho.

- **RODOSTROM**

Rodostrom ponúka grafické znázornenie rodokmeňa, rozrodu alebo vývodu. Prezentuje zozbierané informácie v tlačenej alebo vo výtvarne stvárnenej podobe. Predstavuje umeleckú pridanú hodnotu, ktorá korunuje samotný genealogický výskum.

Rodokmeň sa spravidla zobrazuje v podobe koruny stromu, kde sa zakladateľ rodu kladie do koreňov, prípadne na kmeň stromu (z toho možno dospieť k pôvodu úslovia „späť ku koreňom“). Pri vývode sa objavuje opačné zobrazenie, kde sú predkovia (ascendenti) v korune stromu a skúmaná osoba (východisková osoba, probant) je uvedená v jeho koreňoch.

Rodostrom šľachtického rodu Medňanskovcov.

- **GENETICKÁ GENEALÓGIA**

Pod pojmom genetická genealógia rozumieme využitie genetiky v tradičnej genealógii. Zjednodušene sa dá táto vedná disciplína chápať ako skúmanie stupňa genetickej príbuznosti jednotlivých osôb, geografického pôvodu materských či otcovských línií, prípadne možno vďaka nej sledovať migráciu geneticky definovaných skupín.

Genetická genealógia teda skúma pôvod predkov pomocou analýzy DNA (deoxyribonukleová kyselina), vďaka čomu sa dá zistiť, aký blízky či vzdialený príbuzný ste inej osobe, ktorá si dala urobiť takúto analýzu, alebo aj to, ktoré miesta na zemi boli domovom vašich predkov.

Vzorkou pre genealogický test DNA sú spravidla stery z ústnej dutiny, pričom odber je bezbolestný. Genetickú analýzu otcovskej línie (Y-chromozóm) a materskej línie (mitochondriálna DNA) vykonávajú certifikované laboratóriá.

Mimochodom, vďaka analýze DNA dospel genetik Spencer Wells k záveru, že všetci dnešní ľudia sú potomkami jediného muža, ktorý žil zhruba pred 60- až 90-tisíc rokmi na území Afriky. Tento posledný spoločný predok býva metaforicky označovaný ako Adam chromozómu Y. To preto, že jeho chromozóm Y je predkom všetkých variantov chromozómu Y dnes žijúcich mužov. S mitochondriálnou Evou sa však nikdy nestretol. Delí ich približne tisíc generácií alebo inak – 30-tisíc rokov. Metaforická Eva žila približne pred 140-tisíc rokmi v dnešnej Etiópii, Keni alebo Tanzánii a je posledným spoločným predkom všetkých ľudí, ktorých spája mitochondriálna DNA. Inak povedané, táto Eva nebola jedinou ženou, ktorá v tom čase žila, a potomkovia jej rovesníčok môžu žiť aj dnes, mali však tú smolu, že sa nezachovala ich mitochondriálna DNA. Tá sa totiž prenáša len na ženské potomstvo, a ak sa v rodine narodia len chlapci, línia mitochondriálnej DNA je navždy prerušená. Podľa vedcov sme spoločnú pramatku mali približne pred 200-tisíc rokmi.

Pramene v genealógii

Z akých zdrojov budeme čerpať informácie pri zostavovaní nášho rodokmeňa? Týmto zdrojom hovoríme aj pramene a uvedieme ich základné členenie:

- Ústne podanie, teda ústne informácie od rodiny, ktoré musíme porovnať s písomnými prameňmi.
- Písomné pramene:

a. genealogické pramene – predstavujú kompletné úradné písomnosti (preukazy alebo zdravotný záznam) alebo čiastkové úradné písomnosti

(matrika, vysvedčenie, manželská zmluva). Medzi najdôležitejšie genealogické pramene patria matriky;

b. pramene príležitostne genealogickej povahy – pramene, ktoré súvisia s majetkovoprávnymi a občianskoprávnymi spormi;
c. naračné pramene – pramene, ktoré nájdeme v rodine, ako napr. kroniky, denníky a autobiografie na základe orálnej histórie podávanej žijúcimi účastníkmi, korešpondencia.

- Pramene hmotnej povahy – napríklad náhrobky, portréty alebo pamätné dosky, mortuáriá.

V ďalších kapitolách podrobnejšie rozoberieme jednotlivé druhy prameňov i to, ako sa k nim dostať, ako ich používať a ako ich triediť.